

A KATOLIKUS LEGÉNYEGYLETEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (KALOT)

A szervezet megalakításának ötlete a szege di jezsuita atyák részéről merült fel, az Actio Catholica szellemében, az agrárfiúság integrálására és taníttatására. A három legjelentősebb vezető személyiség *Páter Kerkai Jenő*, *Páter Nagy Töhötöm* és *Glattfelder Gyula*, az AC ügyvezető elnöke volt. Hozzájuk csatlakoztak később az első világi szervezők, *dr. Farkas György*, *Ugrin József* és *Balogh András*, akik feladatukat fizetett állásban látták el.

A Katolikus Alföld c. havi lap mellékletét, a Dolgozó Fiatalságot, *Szelényi Imre* szerkesztette 1936 januárjától. A mellékletben Ugrin József a művelt viselkedésre, Farkas György a gazdahivatásra, míg *Kúp Béla* százados a kertgazdálkodásra tanította az ifjúságot. 1937 januárjától indult el a vezetők számára a Forrás c. időszaki szervezői útmutató, mely lap 1938 áprilisától folyóirat lett. Ez évben adták ki szintén a KALOT programját Vezérkönyv címmel, Farkas György szerkesztésében.

A Felvidék déli részének visszatérte után megalakult a KALOT tót tagozata. Lapot is indított Prameny címmel, melyet

Szekeres István, a Szlovenszkói Katolikus Ifjúsági Egyesület egyik vezetője szerkesztett, illetve Kárpátalja hazatérése után megjelent a ruszin nyelvű *Negyilja* című lap is. 1939 végén alakult meg a német titkárság, mely szintén kiadott saját lapot, a *Jungfrontot*. 1942-től Kispesten működött a *Vetés Nyomda és Kiadó*, mely elindította az Alapítsunk parasztkönyvtárat! akciót. Ennek keretében a vidéki lakosságot látták el szépirodalmi- és szakkönyvekkel. 1944-től *Népünk* címmel jelent meg társadalmi és nemzetpolitikai folyóirat szintén a KALOT gondozásában. A mozgalom adta ki továbbá az Ifjúságunk, a Dolgozó Fiatalság Vezetői, a KALOT-Munkafüzet és a Magyar Vetés című lapokat is.

A püspöki kar hozzájárulásával csak 1936 őszén láttak neki a szervezéshez, mint a Katolikus Legényegyesületek Országos Szövetségén (KLOSz) belül működő Katolikus Agrárfiúsági Legényegyletek Országos Titkársága. Az AC vezetésével a KLOSz-ban három titkárság működött: az iparos és kereskedő tanoncok Katolikus Ifjómunkások Országos Egyesülete, a segédek és fiatal

gyári munkások Kolping Legényegylete és a Katolikus Agrárfiúsági Legényegyletek Országos Titkársága. A megalakult agrárfiúsági titkárság vezetői P. Kerkai Jenő főtitkár, ügyvezető titkárok pedig Farkas György és Ugrin József lettek, majd 1938-ban megkezdtek a KLOSz-tól független szervezet megalapításának előkészítését.

A KATOLIKUS LEGÉNYEGYLETEK ORSZÁGOS TESTÜLETE MEGALAKULÁSA

A titkárság szervezetileg 1938-ban függetlenedett, tevékenységét Katolikus Agrárfiúsági Legényegyletek Országos Testületeként folytatta. Az alapszabály-tervezet szerint az egylet célja:

- I. a katolikus nőtlen földműves és földmunkás ifjak valláserkölcsei nevelése,
- II. nemzeti, szociális érzésük elmélyítése,
- III. a földművelő élethivatás, s a család gondolatának ápolása,
- IV. szak- és általános műveltség szolgálata, illetve a nemes szórakozásról való gondoskodás.

„Tag lehet minden 16 és 24 év közötti, magyarhonos, katolikus földműves vagy földmunkás, aki valláserkölcsei és nemzeti szempontból kifogás alá nem esik. A központi és helyi szervezetek élén egyházi elnök áll, aki csak katolikus pap lehet. Az egyházi elnököt a megfelelő egyházmegye főpásztora nevezi ki meghatározatlan időre. Az egyházi elnöknek teljhatalma van az egyesület felett. Helyettese szintén egy katolikus pap. Mellette a közgyűlés által választott világi elnök, pénztáros és gondnok áll, akinek megbízatása egy évre szól. A KALOT-ban is alakultak szakosztályok: hitbuzgalmi, kulturális, szociális, sport és műkedvelő. A 38. §. szerint az egész egyleti tevékenység fővédője az egyházmegye mindenkor Főpásztora, akit az egyházi elnök kinevezése és elmozdítási joga, valamint a tisztikar és az egylet működése feletti felügyeleti jog illeti meg.” (1)

Farkas György szerkesztésében jelent meg 1937 szeptemberében a Vezérkönyv, melynek jelmondata:

P. Kerkai Jenő S. J., a KALOT elnöke

1. Krisztusibb embert!
2. Műveltebb falut!
3. Életerős népet!
4. Önérzetes magyart!

A legényegylet megalkuvást nem ismerő harcot hirdetett „a pénz-, a nagytőke-, és az aranyborjú-imádat ellen” pártoktól függetlenül, „mert nem megbontani, hanem összefogni, akarta „a dolgozó nép erőit!” (II) A KALOT földbirtokreformot sürgető nézeteire a főnemesség rosszhiszeműen reagált. Gróf Sommsich László szerint a KALOT kommunizmussal méltatlanul személyezi a falut, a Dolgozó Fiatalságnak a cikkei akármelyik kommunista lapnak is dicséretére válhatnak. Széchenyi Ilona grófnő Serédi Jusztinián hercegprímásnál jelentette föl a KALOT-ot, amely – szerinte – demagóg jelszavakkal lép föl és megzavarja az osztálybékét.” (III) Ezen aggodalmakat alátámaszthatta az 1938-as KALOT nagygyűlésen elhangzottak, illetve a mozgalom nagyszámú szegény,

ugyanakkor ifjú, radikális változásokat óhajtó tagjairól.

„Már 1938 májusában bemutatkoztunk – emlékezett vissza Ugrin József 1985-ben – Budapesten is. Iparcsarnoki nagygyűlésünkön több mint 10 000 kékinges – az ing színe akkor világnézeti hitvallás volt – legényküldött jelent meg, P. Kerkai Jenő elnökünk pedig így szólott: Kik ellen szervezkedünk? Senki ellen... de a régi rend védelmére sem... még az egyházi birtok védelmére sem. A dísztribünön püspök és miniszter is ült.”

Gondolatok az agitátorképző tanfolyamok anyagából:

- I. Minden intézmény és alkotás az emberért van.
- II. Nem csak kötelességet, jogokat is akarunk.
- III. Szolidaritást vállalunk a hárommillió agrárproletárral.
- IV. Halálos ellensége lelkünknek minden olyan ember vagy rendszer, amely testünket éhbérrel, munkauszorával koldusmankóra kényszeríti.
- V. Senkinek sincs a javak mennyiségéhez annyi joga, hogy azzal százezrek élethez való jogát veszélyeztesse.
- VI. Gazdasági berendezkedésünk rossz, mert nem érvényesül a szociális igazságosság szelleme a javak elosztásában. Leváltandónak és kicserélendőnek tekintjük.
- VII. Szeretjük sajátos népi kultúránkat. Megmentése a falu megmentését jelenti.
- VIII. Ellensége vagyunk a faj és a vér esztelen hódolatának.
- IX. Nemzetiségeinkre gondolva minden nyelvhasználati és tömörülési szabadságot megértünk, mert ezek legszemélyesebb alapjogok.
- X. Együttműködés népünk szociális szolgálatában társadalmunk protestáns rétegeivel. (IV)

A mozgalom ezen nagygyűlésén mutatta meg igazán erejét. Zászlók, egyenruhák és jelvények erdeje jelenik meg, de önálló egyenruha is készítettet.

A Püspöki Kar körlevélben üdvözölte a KALOT-ot. Ezt megelőzően XII. Pius pápa áldását adta a mozgalomra és az Observatore Romano méltán írta: „A KALOT-mozgalomnak nincsen párja a Duna-medencében”. És Angelo Rotta érsek, apostoli nuncius írta: „A KALOT-mozgalom Magyarország legnagyobb katolikus mozgalma mélyégesen keresztény és szociális szelleme miatt.” (V)

Németh Imre 1986. január 18-án kelt, Tóth Imrének – volt népfőiskola igazgatónak – címzett levelében részletesen beszámolt a pannonhalmi seregszemléről, melyre 1943 augusztusában került sor, több mint 9 legényegylet részvételével. E visszaemlékezésből betekinthetünk a KALOT szakrális életébe és mozgalmi szokásrendjébe is: „Megelőző szombat este: Ünnepeles litánia, Veni Sancte. Reggel: Az útkeresztveződésben a falun kívül egyenruhás, karszalagos legények várták az érkezőket és kísérték őket a gyülekezőhelyre, illetve elszállásolták a lovas kocsikat. A templom előtti gyülekező térről indult a felvonulás a levente gyakorlótérre, ahol a színpademelvényen állt a táborigényes zászló... Ezenkívül a felvonulás útján is Kalot és nemzeti zászló. 10 órakor ünnepi táborigényes mise, utána díszgyűlés: Szónoka: Hajdú-Németh Lajos. A beszédet és a műsort ... hangosító berendezés közvetítette... Ezt követően elvonulás, ebédszünet, majd új felvonulás a 3 órakor kezdődő népi ünnepélyre. Ez kb. 5 óráig tartott. Utána a távolabbi lakók elbúcsúztak. Este fél nyolc körül ismét ünnepi litánia a templomban és Te Deum. Utána ismét felvonulás a levente gyakorlótérre, ahol későig tartó műsoros táborigényes volt. És amikor véget ért a jókedv, kialudtak a lángok, csak a parázs világított, csendben felhangzott a mikrofonban a könyörgő és hálaadó ima. Utána a Pápai és a Magyar Himnusz...” (VI)

A KALOT JELKÉPEI

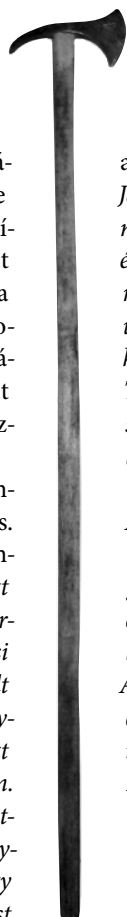
Mint az előző fejezetben olvasható, a szervezet rendszeresített formaruhát is, mely árvalányhajas kalapból, kék ingből, fekete nyakkendőből és fokokból állt. A nadrágot tekintve használtak sötét szövettáborot, de zsinórozott fehér népviseletet is.

Pajzs alakú jelvényükből eddig három típust sikerült felkutatni, melyek felirataikban különböznek: KL (Katolikus legényegylet); ezt a jelvényt használták a felvidéki visszacsatolások után (1938. november). Létezett a KAL és a KALOT feliratú, melynek magyarozatát eddig nem sikerült megfejteni. Vélelmezhető, hogy ezen utóbbi két jelvény még titkársági működésükkel van kapcsolatban. A Katolikus Legényegyletek Országos Szövetségében, mint Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek (KAL), illetve a legényegyleteket irányító Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Titkársága működtek. A jelvény többi része megegyezik: fehér pajzson egy piros kard, melyet egy szál búza fon körbe. A kard egy-

szerre erőt, de lefelé fordítva békét jelképez. A búza az élet szimbóluma, ugyanakkor az agrárszervezetek történelmi jelképe is.

Minden egylet készítettett magának egy nemzeti színű zászlót, melyre ráhímeztek az egységes egyleti címet. A zászlórúdhoz hozzátartozott a díszes zászlócsúcs a címerrel és a zászlószegek, melyekbe az adományozók neve volt gravírozva. Kapufélfákon préselt lemezből készült, festett KALOT-táblácskák hirdették a mozgalom jelenlétét.

Természetesen a mozgalom rendelkezett formanyomtatványokkal is. Németh Imre erről is tájékoztat minket részletesen: „Az ügyrenddel együtt megkaptuk a Központtól a jelvényes körbélyegzőt az egylet nevével és alakulási évszámmal (1940) ... A Kalotnak volt egy jelvényes 'Kalot Mozgalom Bakony-szentkirály' feliratú bélyegzője is. (Ezt használtuk a kevésbé fontos papírokon. Volt egy jelvényes körbélyegző 'Kalot-Vöröskereszt Bajtársi Szolgálat Bakony-szentkirály'. Volt egy helységnév- és egy keletbélyegző. Az 'Adjon Isten' köszöntést is bélyegzővel nyomtuk a levélre ... A zirci könyvnyomdában elkészítettük a jelvénykísét és csináltattunk 500-500 jelvényes-fejléces hivatalos kék borítékot, levelezőlapot ... A színdarabokhoz jelvényes meghívókat, plakátokat nyomtattunk.” (VII)

A jelképek mellett fontosnak találjuk még megőrizni Kerkai atya elhivatottságának, élete értelmének tanúságát, a KALOT felajánlási imát, melyet maga írt: „Uram, Jézusom, felajánlom Neked egész napomat, minden munkámat, küzdelmemet és szenvedésemet. Add meg nekem és minden földműves testvéremnek, hogy úgy gondolkozzam, mint Te, úgy imádkozzam, dolgozzam és szenvedjek, mint Te. Áldd meg elmémet, akaratomat és szívemet, hogy Hozzád egyre hasonlóbba lehessenek. Felajánlom Neked szerszámaimat és gépeimet, dolgos két kezemet. Áldd meg mezőimet, földjeimet, állataimat, hogy munkámmal és annak gyümölcseivel a Te dicsőségedet és az emberek javát szolgáljam. Áldd meg családomat, községemet, egész nemzetemet. Adj hazámnak jó vezetőket, áldozatos és önzetlen polgárokat mindenben és mindenkor. Áldd meg Uram, KALOT-Mozgalmunkat, annak minden munkását, és tagját, minden vállalkozását, előadásait, tanfolyamait, népfőiskoláit, hogy segítségükkel a Te országod váljék meg magyar hazánkban. Jézus szíve, áldd meg Mozgalmunkat! Jézus szíve, segíts Mozgalmunkat! Jézus szíve, jöjjön el a Te országod Mozgalmunk segítségével.” (VIII)

Schutzbach Csaba
(Folytatjuk)

Az íráshoz tartozó illusztrációk forrása: Tóth Imre: KALOT képeskönyv, 1989

Az íráshoz tartozó színes fotókat a 2. oldalon közöljük.

FORRÁSOK:

- I: Gergely Jenő: A politikai katolicizmus Magyarországon (1850-1950), Kossuth Könyvkiadó, 1977.
- II: Hankó Ildikó: A KALOT újjáéled, Magyar Demokrata, 2001, 12. sz.
- III: Az idő élén jártak / Kereszténydemokrácia Magyarországon (1944-1949), Barankovics István Alapítvány, Bp., 1996, Balogh Margit: A „KISATYA”, P. Kerkai Jenő S.J. (1904-1970).
- IV: Ugin József visszaemlékezése, Ősi Gyökér, 1985. március-április.
- V, VI, VII, VIII: Tóth Imre: KALOT képeskönyv, 1989.

